

3

Μινωικός Πολιτισμός

1. Η προνομιακή θέση της Κρήτης στους θαλάσσιους δρόμους της Ανατολικής Μεσογείου. / The ideal position of Crete among the sea lanes of Eastern Mediterranean.

Μινωικός Πολιτισμός

Στο πέλαγο τ' αστραφτερό είναι μια χώρα, η Κρήτη,
πανέμορφη και καρπερή και θαλασσοζωσμένη.
Κατοίκους έχει αριθμητους και πόλεις ενενήντα.
Πολλές οι γλώσσες που μιλούν, έχει Αχαιούς η χώρα
και Κρήτες μεγαλόκαρδους, έχει και Κυδωνιάτες
και Δωριέων τρεις φυλές και Πελασγούς λεβέντες.

(Ομήρου Οδύσσεια, στίχοι 172-180, Μετάφραση)

Η Κρήτη είναι ένα νησί στην ανατολική Μεσόγειο, που βρίσκεται ανάμεσα σε τρεις ηπείρους, την Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία. Εκεί, τα προϊστορικά χρόνια άνθισε ένας σπουδαίος πολιτισμός, ο Μινωικός. Πήρε το όνομά του από τον μυθικό βασιλιά Μίνωα και ήρθε στο φως στις αρχές του 20ου αιώνα από τον Άγγλο αρχαιολόγο Άρθουρ Έβανς.

Το καλό κλίμα και το εύφορο έδαφος βοήθησε τους κατοίκους να ασχοληθούν συστηματικά με τη γεωργία και την κτηνοτροφία και να δημιουργήσουν τους πρώτους οικισμούς.

Οι Μινωίτες είχαν εμπορικές επαφές από τη θάλασσα με μακρινές περιοχές. Έτσι κάποιοι οικισμοί, όπως η Κνωσός, η Φαιστός, τα Μάλια, και η Ζάκρος, έγιναν πιο μεγάλοι και πιο πλούσιοι. Σε αυτούς κτίστηκαν τα πρώτα μεγάλα

2. Χάρτης Μινωικής Κρήτης με τα ανάκτορα, τους οικισμούς και τα σπήλαια της θρησκευτικής λατρείας. / Map of Minoan Crete with the palaces, settlements and caves where religious ceremonies took place.

ανάκτορα (παλάτια). Αυτά καταστράφηκαν όμως από σεισμό και ξανακτίστηκαν αργότερα ακόμα μεγαλύτερα και πιο επιβλητικά. Σε πολλούς οικισμούς βρέθηκαν και «μινωικές επαύλεις», που μοιάζουν με μικρογραφίες των ανακτόρων. Δεν υπήρχαν οχυρώσεις γύρω από τα ανάκτορα και τους οικισμούς, επειδή επικρατούσε ειρήνη στην περιοχή.

Την εποχή αυτή άρχισε η «**Μινωική θαλασσοκρατία**». Οι Μινωίτες ταξίδευαν με τα πλοία τους στη Μεσόγειο ιδρύοντας αποικίες σε πολλά μέρη, όπως τα Κύθηρα και τη Μήλο. Είχαν εμπορικές σχέσεις με τις Κυκλάδες, την Αίγυπτο, τη Συρία και την Κύπρο. Έφερναν χαλκό, άργυρο (ασήμι) και άλλα μέταλλα και έφτιαχναν όπλα, εργαλεία και καλλιτεχνήματα. Πουλούσαν σε άλλες περιοχές λάδι, κρασί, λίθινα και πήλινα αγγεία, υφάσματα και δέρματα.

3. Τοιχογραφία από το Ακρωτήριο της Θήρας, που απεικονίζει Μινωικό πλοίο. / Fresco (wall painting) at Akrotiri, Thera depicting a Minoan ship.

Τάλως, ο φύλακας της Κρήτης

Ο Τάλως ήταν μυθικός γίγαντας με σώμα από χαλκό. Τον δημιούργησε ο θεός Ήφαιστος και τον χάρισε στο βασιλιά Μίνωα για να προστατεύει την Κρήτη. Κάθε μέρα γύριζε την Κρήτη απ' τη μια άκρη ως την άλλη και δεν άφηνε κανένα ξένο καράβι να πλησιάσει. Αν κάποιος επιχειρούσε να φτάσει στην ακτή, ο γίγαντας πετούσε τεράστιες πέτρες και το έδιωχνε. Ήταν το πρώτο ρομπότ στην ιστορία.

Οι Αργοναύτες γυρίζοντας από την Κολχίδα έφτασαν στα νότια της Κρήτης. Ήταν κουρασμένοι και ήθελαν τροφή αλλά ο γίγαντας δεν τους άφηνε να πλησιάσουν το νησί. Τότε η Μήδεια μάγεψε με τα λόγια της τον γίγαντα και ο Ιάσοντας κατάφερε να αφαιρέσει το καρφί που έκλεινε τη μοναδική φλέβα που είχε το σώμα του, με αποτέλεσμα ο γίγαντας να πεθάνει.

4. Ο Τάλως. / Talos.

5. Νόμισμα της Φαιστού, 280 π.Χ. Ο φτερωτός Τάλως οπλισμένος με πέτρα. / The winged Talos holding a stone. Coin from Faistos, 280 B.C.

6. Αναπαράσταση Μινωικού παλατιού στην Κνωσσό. / Reconstruction of Minoan palace at Knossos.

Τα μινωικά ανάκτορα ήταν μεγάλα, πολυώροφα συγκροτήματα κτηρίων γύρω από μια κεντρική αυλή. Έμοιαζαν με μικρές πόλεις.

Το πιο ονομαστό ήταν το παλάτι της Κνωσσού. Είναι το θρυλικό παλάτι του βασιλιά Μίνωα που αναφέρεται από τους αρχαίους Έλληνες σε «Λαβύρινθος». Ακόμη και σήμερα κάνουν εντύπωση στον επισκέπτη τα πολλά δωμάτια, οι διάδρομοι, οι φωταγωγοί, οι σκάλες και οι κολόνες.

7. Τμήμα του μινωικού παλατιού της Κνωσσού, όπως σώζεται σήμερα. / The Minoan palace at Knossos, as it is today.

Υπήρχαν δωμάτια για τη βασιλική οικογένεια με λουτρά και βεράντες, αίθουσες θρησκευτικής λατρείας και κυβερνητικά γραφεία. Στο παλάτι, εκτός από τα μέλη της βασιλικής οικογένειας, ζούσαν και αξιωματούχοι, διοικητικοί υπάλληλοι και τεχνίτες.

Ένα δωμάτιο του παλατιού με πέτρινους πάγκους ήταν το σχολείο.

8. Η αίθουσα του θρόνου στο παλάτι της Κνωσού. / The throne chamber at Knossos.

Ο μαθητής κρατούσε μια πλάκα από μαλακό πηλό και πάνω της μάθαινε να χαραρίζει τα παράξενα σημάδια της μινωικής γραφής.

Εκτός από την κεντρική αυλή υπήρχαν και άλλες πλακόστρωτες κι ευρύχωρες αυλές και μάλιστα σε μια από αυτές βρέθηκαν σκαλοπάτια που χρησιμοποιούνταν σαν καθίσματα θεάτρου.

Στις αποθήκες φυλάσσονταν οι καρποί και τα προϊόντα σε μεγάλα πιθάρια. Στα πολυάριθμα εργαστήρια ειδικευμένοι τεχνίτες έκαναν όπλα, εργαλεία και καλλιτεχνήματα.

Πέτρινοι αγωγοί μετέφεραν τα βρώμικα νερά και τα νερά της βροχής έξω από τα ανάκτορα και ένα υδραγωγείο έφερνε καθαρό νερό από πολύ μακριά με πήλινους σωλήνες.

Δαίδαλος και Ίκαρος

Ο βασιλιάς Μίνωας κάλεσε από την Αθήνα τον ξακουστό αρχιτέκτονα Δαίδαλο, για να κατασκευάσει ένα παλάτι που να μην υπήρχε όμοιό του στον κόσμο. Ο Δαίδαλος σχεδίασε ένα πολύπλοκο και ξεχωριστό κτίριο, και, σύμφωνα με τον μύθο, έκτισε στο υπόγειό του το Λαβύρινθο.

Όταν τελείωσε το παλάτι, ο βασιλιάς φυλάκισε τον Δαίδαλο και το γιο του Ίκαρο, γιατί δεν ήθελε να φύγουν και να κτίσουν παρόμοιο παλάτι κάπου αλλού.

Ο Δαίδαλος, όμως, ήθελε να φύγει και να γυρίσει στην Αθήνα. Για να μπορέσει να δραπετεύσει, έκανε με κερί δύο ζευγάρια φτερά και με αυτά πέταξαν με τον Ίκαρο μακριά. Αλλά ο Ίκαρος δεν υπάκουσε τον πατέρα του που του είπε να προσέχει και να μην πετάει ψηλά κοντά στον ήλιο, κι έτσι τα φτερά του έλιωσαν και ο Ίκαρος έπεσε στη θάλασσα και πνίγηκε. Ο Δαίδαλος έθαψε τον Ίκαρο στο νησί, που ήταν εκεί κοντά. Το νησί ονομάστηκε **Ικαρία**, ενώ η θάλασσα εκεί ονομάστηκε **Ικάριο Πέλαγος**.

Ο Μινώταυρος

9. Μελανόμορφο αγγείο με το Θησέα και το Μινώταυρο. / Black-figure vase with Theseus and the Minotaur.

Ο Μινώταυρος ήταν ένα μυθικό τέρας με κεφάλι ταύρου και σώμα ανθρώπου. Κατοικούσε στον Λαβύρινθο, κτίσμα που σχεδιάστηκε από τον Δαίδαλο, κατόπιν εντολής του βασιλιά της Κρήτης, Μίνωα. Κάθε εννέα χρόνια επτά νέοι και επτά νέες από την Αθήνα στέλνονταν στην Κρήτη τροφή για τον Μινώταυρο. Αυτό ήταν η τιμωρία των Αθηναίων, επειδή κάποτε είχαν σκοτώσει τον γιο του Μίνωα, τον Ανδρόγεω. Οι δεκατέσσερις νέοι έφευγαν για την Κρήτη με ένα καράβι με μαύρα πανιά, που αφού

τους άφηνε στο νησί, επέστρεφε στην Αθήνα.

Ο Θησέας, ο γιος του βασιλιά της Αθήνας Αιγέα, αποφάσισε να πάει στην Κρήτη για να σκοτώσει το Μινώταυρο και να δώσει τέλος σ' αυτή την τιμωρία. Ο πατέρας του στεναχωρήθηκε πολύ και τον παρακάλεσε, αν γύριζε πίσω ζωντανός, στο ταξίδι της επιστροφής να έβαζε άσπρα πανιά στο καράβι.

Όταν ο Θησέας έφτασε στην Κρήτη, συνάντησε την Αριάδνη, κόρη του βασιλιά Μίνωα, η οποία θέλησε να τον βοηθήσει. Για να μπορέσει ο Θησέας να

βγει από το Λαβύρινθο, του έδωσε ένα κουβάρι κλωστή. Ο Θησέας, έδεσε την άκρη της κλωστής στην είσοδο και ξετύλιγε το κουβάρι, καθώς προχωρούσε. Όταν έφτασε στο χώρο που ήταν ο Μινώταυρος, πάλεψε μαζί του και τον σκότωσε. Έπειτα τυλίγοντας ξανά το κουβάρι, κατάφερε να βγει έξω.

Στο γυρισμό τους για την Αθήνα, ο Θησέας με τους άλλους νέους από τη χαρά τους ξέχασαν να αλλάξουν τα μαύρα πανιά στα καράβια και να βάλουν άσπρα, όπως τους είχε ζητήσει ο Αιγέας. Ο βασιλιάς πήγαινε κάθε μέρα στο ακρωτήριο του Σουνίου και κοίταζε τη θάλασσα, περιμένοντας το γιο του. Μόλις, όμως, είδε από μακριά το καράβι με τα μαύρα πανιά, νόμισε ότι ο γιος του σκοτώθηκε και από τη λύπη του έπεσε στη θάλασσα και πνίγηκε. Η θάλασσα αυτή ονομάστηκε **Αιγαίο Πέλαγος**.

Η τέχνη των Μινωιτών

Η τέχνη των Μινωιτών φαίνεται από τις τοιχογραφίες με ζωντανά χρώματα που διακοσμούσαν τους τοίχους του παλατιού και παρίσταναν πρίγκηπες, βασιλοπούλες, λουλούδια, πουλιά και ψάρια.

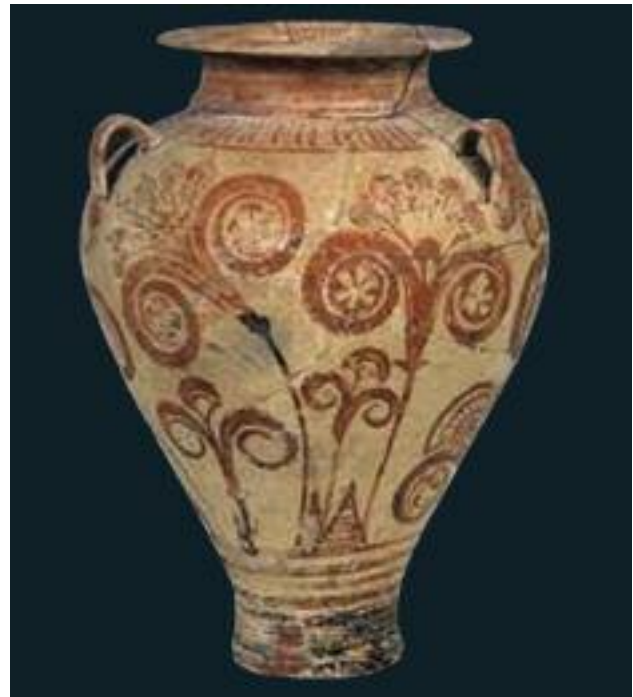
10. Τοιχογραφία δελφινιών από το δωμάτιο της βασίλισσας. / Wall painting with dolphins from the queen's halls.

11. Ο πρίγκηπας με τα κρίνα (τοιχογραφία), Μουσείο Ηρακλείου. / The prince with the Lilies (wall painting).
12. Το γαλάζιο πουλί. Μουσείο Ηρακλείου. / The Blue Bird. Heraklion Museum.

13. Χρυσό περιδέραιο από τα Μάλια με δύο μέλισσες να αφήνουν μέλι σε κηρήθρα. Μουσείο Ηρακλείου. / Gold pendant from Mallia with two wasps leaving honey in a honeycomb. Herakleion Archeological Museum.

14. Πιθαμφορέας με φυτικό διάκοσμο. / Amphora decorated with plants.

15. Μινωικό αγγείο διακοσμημένο με κρίνα. / Minoan Vase decorated with lilies.

16. Πρόχους με φυτική διακόσμηση από τη Φαιστό. / Pitcher decorated with plants.

17. Πιθαμφορέας με θαλάσσια διακόσμηση από χταπόδια, τρίτωνες, βράχια και κοράλια. / Amphora decorated with an underwater scene.

18. Ρυτό αγγείο από τη Ζάκρο. / Rhinestone amphora, from Zakro, Crete.

Ακόμη χαρακτηριστικά είναι τα Μινωικά ωραία αγγεία και ειδώλια από πέτρα και πηλό, κοσμήματα από χρυσάφι και ασήμι σκαλισμένα σε πολύτιμους λίθους και μέταλλα.

Η μινωική γραφή

Η πρώτη μινωική γραφή αποτελείται από σύμβολα που μοιάζουν με ιερογλυφικά. Το πιο γνωστό δείγμα μινωικής γραφής έχει βρεθεί στον πήλινο δίσκο της Φαιστού. Τα σύμβολα έχουν αποτυπωθεί στις δύο πλευρές του με σφραγίδες. Παριστάνουν ανθρώπινες μορφές, ψάρια, πουλιά, έντομα, φυτά. Δεν γνωρίζουμε το περιεχόμενό τους, αφού δεν έχουν διαβαστεί μέχρι σήμερα.

19. Ο δίσκος της Φαιστού. Μουσείο Ηρακλείου. / The Phaestos Disc. Heraklion Museum.

20. Μινωική γραφή: Γραμμική Α. / Minoan writing: Linear A.

	ΓΑ	ΕΒ		ΓΑ	ΕΒ
01	⊕	*55	⊕	⊕	⊕
02	+	⊕	+	+	+
06	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
21	⊕	⊕	⊕	⊕	*34
22	+	⊕	+	+	⊕
23	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
24	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
25	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
26	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
27	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
28	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
29	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
30	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
31	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
32	⊕	⊕	⊕	⊕	*118
34	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
35	⊕	*86	⊕	⊕	⊕
39	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
44	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
45	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
48b	⊕	⊕	⊕	⊕	*63
51	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
52	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
53	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
54	⊕	⊕	⊕	⊕	*79
55	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
56a	⊕	⊕	⊕	⊕	*47
57	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
58	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
59	⊕	⊕	⊕	⊕	*49
60	⊕	⊕	⊕	⊕	*82

21. Γραμμική Α. / Linear A.

Λίγο αργότερα, χρησιμοποιείται η Γραμμική Α. Η γραφή αυτή αποτελείται από συλλαβογράμματα, δηλαδή κάθε σύμβολο είναι μια συλλαβή και ιδεογράμματα με σύμβολα που παριστάνουν αντικείμενα. Έχει βρεθεί πάνω σε αγγεία ή σε πινακίδες απογραφής εμπορευμάτων. Δεν έχει διαβαστεί μέχρι σήμερα.

Η καθημερινή ζωή

Οι Μινωίτες λάτρευαν τη Μητέρα-Φύση. Στις τελετές τους έκαναν γιορτές με χορούς και αθλητικούς αγώνες και πρόσφεραν στη Θεά διπλούς πελέκεις και μικρά αγαλματάκια ανθρώπων ή ζώων (ειδώλια) καθώς και καρπούς της γης, για να την ευχαριστήσουν.

Την άνοιξη γιόρταζαν τη μεγάλη γιορτή, τα «Ταυροκαθάψια». Ο ταύρος ήταν το ιερό ζώο των Μινωιτών και ιερά σύμβολα τα κέρατα του ταύρου και ο διπλός πέλεκυς. Στη γιορτή αυτή νέοι και νέες έκαναν ακροβατικές ασκήσεις πάνω σε ταύρους.

22. Ειδώλιο που απεικονίζει γυναικεία θεότητα να κρατά δύο φίδια. Μουσείο Ηρακλείου. / The snake goddess. Faience figurine found at the temple repository at Knossos.

23. Κεφάλι ταύρου. Μουσείο Ηρακλείου. / Bull's head found at the temple repository.

24. Χρυσοί διπλοί πελέκεις που βρέθηκαν σε σπήλαιο. Μουσείο Ηρακλείου. / Golden double axes found in a cave. Heraklion Museum.

25. Διπλά κέρατα στο παλάτι της Κνωσσοῦ. Ιερό σύμβολο της μινωικής θρησκείας. / Double horns at the palace of Knossos. Sacred symbol of the Minoan religion.

26. Τοιχογραφία (fresco) που αναπαριστά ακροβατικά πάνω σε ταύρο από το παλάτι της Κνωσσοῦ. Μουσείο Ηρακλείου. / Bull Games (Taurokatharsia). From a room at the East wing of Knossos palace.

27. Ανδρικός κυκλικός χορός με λαβή από τους ώμους. Πήλινο ομοίωμα από το θολωτό τάφο στοῦ Καμηλάρη Μεσαράς, 1650 π.Χ. / Clay figures of men performing circle dance, holding each other's shoulders.

28. Γυναικείος κυκλικός χορός πήλινο ομοίωμα, Παλαιόκαστρο 1400 π.Χ. / Clay figures of women dancing.

Οι γυναίκες είχαν ξεχωριστή θέση στην μινωική κοινωνία. Έπαιρναν μέρος στις γιορτές, τα αγωνίσματα και τις θυσίες. Ντυνόταν με κομψά φορέματα, φορούσαν κοσμήματα και χτένιζαν όμορφα τα μαλλιά τους.

Οι άντρες ντύνονταν απλά. Φορούσαν ένα ύφασμα, το ζώμα, τυλιγμένο γύρω απ' τη μέση τους.

Τα παιδιά έπαιζαν παιχνίδια με μπάλα και με ζάρια, όπως το ζατρίκιο, που μοιάζει με το σημερινό σκάκι. Πολλά από τα σημερινά αγωνίσματα ήταν γνωστά την εποχή εκείνη, όπως ο δρόμος και τα άλματα.

29. Η Παριζιάνα. / La Parisienne.

30. Οι γαλάζιες κυρίες. / The Blue Ladies.

31. Νεαροί Μινωίτες ντυμένοι με το ζώμα. (Αναπαράσταση). / Young men from Minoan Crete.

32. Τοιχογραφία με νέους που κρατούν αγγεία από την Κνωσό. / Two Cup Bearers, wall painting from Knossos.

Το κέρας της Αμάλθειας

Στη μυθολογία η Αμάλθεια αναφέρεται ότι ήταν η κασίκα που έτρεφε τον Δία. Η μητέρα του η Ρέα τον έκρυψε σε μια σπηλιά στον Ψηλορείτη, για να τον γλιτώσει από τον πατέρα του τον Κρόνο. Επειδή ο Κρόνος πίστευε ότι, όταν μεγαλώσουν τα παιδιά του, θα του πάρουν το θρόνο, γι' αυτό και τα κατάπινε.

Από το κέρας (κέρατο) της Αμάλθειας, το οποίο ο Δίας φρόντιζε να είναι πάντα γεμάτο, τρεφόταν με μέλι και γάλα. Σύμφωνα με το μύθο η έκφραση «το κέρας της Αμάλθειας» σημαίνει αφθονία και ευημερία.

Το τέλος του Μινωικού πολιτισμού

Η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας ήταν πιθανότατα η αιτία της καταστροφής του Μινωικού πολιτισμού. Τεράστια κύματα, καταστροφικοί σεισμοί και ηφαιστειακή τέφρα (στάχτη) σάρωσαν τις ακτές της Κρήτης. Ωστόσο, το παλάτι της Κνωσσού δεν καταστράφηκε από την έκρηξη. Για λίγα χρόνια έγινε η έδρα των Αχαιών-Μυκηναίων που ήρθαν από την Πελοπόννησο και κατέλαβαν το νησί.

33. Τοιχογραφία από το Ακρωτήρι που απεικονίζει πλούσιο λιμάνι της Θήρας. (photo: Wikipedia). / Wall painting from Akrotiri depicting the rich port of Thera.

Δραστηριότητες

1. Συμπληρώστε με Σ το σωστό και με Λ το λάθος.

Write Σ in front of the correct statements and Λ in front of the incorrect ones.

- Σ Η Κρήτη είναι ένα μεγάλο νησί στην ανατολική Μεσόγειο.
- _____ Ο Μινωικός Πολιτισμός άνθισε στην Κρήτη τα προϊστορικά χρόνια.
- _____ «Μινωική θαλασσοκρατία» σημαίνει ότι η Κρήτη βρέχεται γύρω-γύρω από θάλασσα.
- _____ Ο Τάλως ήταν ένας γίγαντας, που φρόντιζε για την ασφάλεια της Κρήτης.
- _____ Στη Γραμμική Α κάθε σύμβολο ήταν ένα γράμμα.
- _____ Τα μινωικά ανάκτορα είχαν οχυρώσεις.

2. Συμπληρώστε την ακροστιχίδα του Λαβύρινθου.

Fill in the acrostic of 'Labyrinth'.

Λ _____	Είχαν στα ανάκτορα για να πλένονται.
Α _____	Η κασίκα που έτρεφε το Δία.
Β _____	Ήταν ο Μίνωας στην Κρήτη.
Υ _____	Έφερνε καθαρό νερό στα ανάκτορα.
Ρ _____	Ο Τάλως ήταν το πρώτο στην ιστορία.
Ι _____	Ο γιος του Δαίδαλου.
Ν _____	Τους έστειλαν οι Αθηναίοι για τροφή στο Μινώταυρο.
Θ _____	Οι Μινωίτες ταξιδεύουν στη Μεσόγειο και ιδρύουν αποικίες.
Ο _____	Περιγράφει τις περιπέτειες του Οδυσσέα.
Σ _____	Είναι τα σύμβολα της Γραμμικής Α.

3. Σχεδιάστε τη διαδρομή που ακολούθησε ο Θησέας για να βγει από το Λαβύρινθο.

Trace the path that Theseus followed from inside the Labyrinth to the exit.

